УДК 338.48-52:631.115]:338.242(477)
DOI:10.32782/2415-8240-2026-109-2-393-408

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL GREEN TOURISM IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

Кріпак Сергій Володимирович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-8801-2465

Serhii Kripak
Kherson State Agrarian and Economic University

Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку сільського зеленого туризму в умовах повоєнного відновлення України та механізму їх реалізації. Застосовано системний підхід, контент-аналіз наукових і офіційних джерел, статистичний аналіз надходжень туристичного збору за 2022–2025 рр., бальне ранжування пріоритетів і графічне моделювання. Встановлено, що надходження туристичного збору зросли до 359 млн грн, проте 59,0% з них припадає на чотири регіони, а категорію «Українська гостинна садиба» мають лише 47 садиб. Визначено й ранжовано чотири пріоритети: нормативно-правове врегулювання та категоризацію садиб, безпекову та енергетичну автономність, стандартизацію інклюзивних послуг, мережеву кластеризацію. Запропоновано механізм, що пов’язує пріоритети з інструментами, виконавцями, строками та індикаторами; базове облаштування садиби у 2,4–2,6 раза перевищує граничний грант «Власна справа», що обґрунтовує поєднання грантів, пільгових кредитів і співфінансування.

Ключові слова: агротуристичні садиби, категоризація садиб, енергетична автономність, агротуристичні кластери, інклюзивні послуги, туристичний збір.

The full-scale war has reshaped domestic tourism in Ukraine and increased the importance of rural green tourism as a low-capital form of self-employment, diversification of the rural economy and psycho-emotional recovery. The aim of the article is to substantiate strategic priorities for the development of rural green tourism in the context of Ukraine’s post-war recovery and to develop a mechanism for their implementation. The study applies a systems approach, content analysis of scientific and official sources, statistical analysis of tourist tax revenues for 2022–2025 (growth rates, shares, average annual growth rate), multi-criteria scoring of priorities and graphical modelling. The results show that tourist tax revenues doubled from UAH 178.9 million in 2022 to UAH 359 million in 2025 (average annual growth of 26.1%), while the share of the four leading regions (Kyiv city, Lviv, Ivano-Frankivsk and Zakarpattia oblasts)

increased from 55.8% to 59.0%. Sole proprietors paid 44.3% of the tax in 2025, which indicates the role of small businesses in tourist accommodation in general (the tax is an indirect indicator that does not isolate rural homesteads), whereas only 47 homesteads hold the voluntary category “Ukrainian Hospitable Homestead”. Four strategic priorities are identified and ranked by urgency, cost, implementation period and risk: legal regulation and categorization of homesteads; security and energy autonomy; standardization of inclusive services for veterans and persons with disabilities; network clustering and institutional cooperation. The proposed mechanism links each priority to financial and investment, institutional and regulatory, and marketing and digital instruments, as well as to responsible actors, time frames and performance indicators. Basic security and energy equipment of one homestead (a 10 kW hybrid solar plant and a simple shelter) is estimated at UAH 0.59–0.65 million, which is 2.4–2.6 times the maximum “Own Business” grant; this justifies combining grants with preferential loans and co-financing. The findings can be used by local governments when drafting regional tourism development programmes; further research should test the mechanism in a pilot territorial community and survey homestead owners.

Key words: agritourism homesteads, homestead categorization, energy autonomy, agritourism clusters, inclusive services, tourist tax.

Вступ. Повномасштабна війна змінила просторову структуру внутрішнього туризму: обмеження доступу до традиційних рекреаційних зон півдня і сходу та масова внутрішня міграція спрямували туристичні потоки до відносно безпечних західних і центральних регіонів. Попри воєнні ризики, надходження туристичного збору до місцевих бюджетів зросли зі 178,9 млн грн у 2022 р. до 359 млн грн у 2025 р., а обсяг міжнародної технічної допомоги на розвиток туризму у 2025 р. сягнув 126,5 млн грн проти 26,7 млн грн у 2024 р. [1; 2]. Водночас сільський зелений туризм залишається статистично «невидимим», тому що окремий облік садиб не ведеться, а добровільну категорію «Українська гостинна садиба» мають лише кілька десятків об’єктів [3].

Під сільським зеленим туризмом розуміємо діяльність із надання послуг розміщення, харчування та дозвілля в сільській місцевості на базі особистих селянських господарств (садиб) із використанням природних, етнокультурних і гастрономічних ресурсів території; агротуризм є його вужчим різновидом, що передбачає безпосереднє залучення гостей до сільськогосподарської діяльності господарства [4; 5]. Сектор здатен функціонувати за незначних стартових капіталовкладень, забезпечувати самозайнятість і підтримувати місцеве крафтове виробництво, однак його системний розвиток потребує конкретних управлінських рішень. Дослідницьке питання статті полягає у визначенні стратегічних пріоритетів та інструментів, що забезпечать перехід сільського зеленого туризму від адаптації до керованого зростання в період повоєнного відновлення. В основу дослідження покладено припущення, що такими пріоритетами є нормативно-правове врегулювання та категоризація садиб; безпекова та енергетична автономність об’єктів; мережева кластеризація та інституційна взаємодія; стандартизація інклюзивних послуг.

Огляд літератури. Сільський зелений туризм традиційно розглядають як чинник диверсифікації сільської економіки, самозайнятості та збереження ресурсного потенціалу громад. Систематичний огляд P. Rosalina, K. Dupre та Y. Wang засвідчив, що єдиного визначення сільського туризму не сформовано, а його ключовими ознаками є локалізація, сталий розвиток, участь громади та враження відвідувачів [4]. В. Бойко та Л. Алєщенко розглядають сільський зелений туризм і агротуризм як стратегічний інструмент відродження сільських територій, наголошуючи на поєднанні природно-рекреаційних, етнокультурних і гастрономічних ресурсів [5]. У свою чергу, С. Бугіль і Р. Ступень обґрунтовують його соціально-економічні функції та пріоритети розвитку [6].

Воєнний контекст функціонування галузі знайшов відображення у працях Ю. Цвігун та І. Несторишен, які запропонували систему стратегічних пріоритетів розвитку підприємництва в сільському зеленому туризмі, що ґрунтується на парадигмах сталого розвитку, смарт-спеціалізації, диджиталізації, ціннісно-орієнтованого та регенераційного підприємництва [7]. В. Ерфан, А. Поліщук та О. Куць систематизували регіональні конкурентні переваги й загрози галузі в умовах війни та обґрунтовують інноваційну стратегію на основі цифровізації [8]. В. Грановська, В. Савченко та Л. Кононенко акцентують увагу на ролі інноваційної культури, партнерства й дорадництва [9], що є критично актуальним для мікробізнесу садиб.

У зарубіжних дослідженнях стійкість туризму в умовах криз пов’язують зі здатністю систем до реорганізації. K. Tomej та I. Bilynets показали, що в перший рік повномасштабної війни туристична система України перебрала на себе гуманітарні, реабілітаційні та громадотворчі функції, а сукупні дії малих суб’єктів стали джерелом її регенерації [10]. S. Brune, W. Knollenberg та O. Vilá довели, що агротуристичні господарства долають кризи завдяки диверсифікації та реорганізації діяльності [11], а L. Pennington-Gray та E. Basurto-Cedeno наголошують, що залучення нетуристичних стейкхолдерів до планування відновлення сільської дестинації зміцнює її стійкість [12]. Y.-L. Liu, J.-T. Chiang та P.-F. Ko на основі експертного FAHP-оцінювання визначили економічні вигоди найвагомішим внеском туризму в розвиток сільських громад [13], а F. Kürüm Varolgüneş зі співавторами застосували A’WOT/TOWS-аналіз для вибору стратегій сільського туризму після пандемії [14]. Проблеми доступності туристичних послуг для осіб з інвалідністю та роль технологій у їх подоланні розкрито T. Domínguez Vila, L. Rubio-Escuderos та E. Alén González [15], а підходи до сталого розроблення туристичного продукту та економіки вражень — у працях M. Haid, J. Albrecht [16] і B. Marciszewska, M. Wanagos [17].

Отже, воєнний контекст у дослідженнях уже враховано, проте пріоритети формулюються переважно на рівні загальних підприємницьких парадигм або регіональних стратегій [7; 8] і не доведені до рівня конкретних прикладних інструментів, виконавців, строків та індикаторів, залишаються неоціненими витрати садиб на безпеку та енергетичну автономність, а питання інклюзивності та адаптації туристичного продукту до потреб ветеранів й осіб з інвалідністю розглядаються лише фрагментарно.

Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку сільського зеленого туризму в умовах повоєнного відновлення України та розроблення механізму їх реалізації. Для досягнення мети поставлено завдання: систематизувати чинники середовища функціонування суб'єктів сільського зеленого туризму; проаналізувати динаміку й територіальну концентрацію фінансових показників туристичної сфери та стан категоризації садиб; визначити й ранжувати стратегічні пріоритети за прозорими критеріями; розробити механізм, що пов'язує пріоритети з інструментами, виконавцями, строками та індикаторами результативності.

Методика досліджень. Методологічну основу становить системний підхід, дослідження виконано в чотири етапи. На першому етапі методами аналізу, синтезу та контент-аналізу наукових, нормативних і офіційних джерел виокремлено чинники середовища та згруповано їх за зовнішнім і внутрішнім рівнями. На другому – методами статистичного аналізу абсолютних та відносних приростів, середньорічного темпу приросту, структурних часток опрацьовано дані Державної податкової служби та Державного агентства розвитку туризму про надходження туристичного збору за досліджуваний період [1; 2; 18] і дані каталогу Спілки сільського зеленого туризму України про категоризовані садиби [3]. На третьому етапі пріоритети сформовано як відповідь на бар'єри, що найчастіше фіксуються в проаналізованих джерелах і даних етапу 2, і ранжовано методом бального авторського оцінювання за критеріями нагальності, вартості, строку отримання перших результатів, ризику невиконання за аналогією з підходом [14]; правила присвоєння балів наведено в примітці до табл. 2, критеріям надано рівні ваги, а стійкість ранжування перевірено аналізом чутливості [19]. На четвертому етапі методом моделювання розроблено концептуальну схему механізму (рис. 2) і матрицю «пріоритет – інструменти – виконавці – строки – індикатори», а орієнтовні витрати оцінено за відкритими цінами постачальників [20; 21] і зіставлено з граничним розміром гранту «Власна справа» [22]. У процесі підготовки статті застосовано інструменти штучного інтелекту Gemini (версія 1.5 Pro / 2.0), вересень 2026 р., для академічного й стилістичного редагування та узгодження структури тексту з вимогами видання. Наукові ідеї, аналіз даних і висновки сформульовано автором самостійно.

Результати досліджень. У системі повоєнної відбудови сільський зелений туризм розглядається не лише як напрям рекреаційної діяльності, а й як інструмент соціально-економічного відродження сільських територій і зміцнення фінансової спроможності громад. Підприємництво в цьому секторі має багатовекторний характер і поєднує чотири складові. Туристично-рекреаційна – забезпечує оздоровлення, дозвілля та психоемоційне відновлення гостей через послуги розміщення, харчування й анімації [23]. Аграрна – залучає мандрівників до господарювання, локальної гастрономії, дегустації крафтових продуктів, що формує конкурентну пропозицію в сегменті автентичного відпочинку [5]. Екологічна – ґрунтується на раціональному природокористуванні, ресурсозберігаючих технологіях, зменшенні обсягів відходів і збереженні агроландшафтів [24]. Соціокультурна – охоплює збереження локальної

ідентичності, народних промислів і нематеріальної спадщини та зміцнює згуртованість громад [6].

Стратегічні рішення щодо розвитку таких суб'єктів мають ґрунтуватися на аналізі впливу зовнішнього й внутрішнього середовища, включаючи інституційне регулювання, цифровізацію, ресурсний, кадровий чинники (рис. 1).

Рисунок 1. – Систематизація чинників середовища функціонування суб'єктів сільського зеленого туризму

Джерело: розроблено автором на основі [7; 8; 10].

Зовнішні безпекові, інституційно-правові та цифрові чинники формують макроекономічний і безпековий контекст та визначають умови входу на ринок і рівень ризиків, тоді як внутрішні ресурсні, сервісні та кадрові чинники акумулюють потенціал самих садиб і визначають якість та унікальність продукту. Їхній вплив реалізується через три канали: безпекові та енергетичні ризики підвищують капітальні витрати садиб; неврегульованість статусу та відсутність категоризації обмежують доступ до фінансування й довіру споживачів; запит на психоемоційну реабілітацію та інклюзивний відпочинок формує нові сегменти попиту, для обслуговування яких бракує кадрових компетенцій. Додатковим економічним чинником є формування коротких ланцюгів постачання між садибами та місцевими виробниками крафтової продукції, що підвищує додану вартість локальних продуктів [25]. Ці канали покладено в основу визначення

стратегічних пріоритетів. Для оцінки фінансового середовища проаналізовано надходження туристичного збору як єдиного регулярного публічного показника діяльності закладів розміщення в регіонах (табл. 1). Слід відзначити, що він відображає туристичну діяльність загалом, передусім готельний і міський сегменти, до яких надходження від сільських садиб окремо не виокремлюються, а значна частина садиб працює як особисті селянські господарства без реєстрації суб'єкта господарювання.

Таблиця 1. Надходження туристичного збору та фінансове забезпечення туристичної сфери України у 2022–2025 рр., млн грн

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2024 р., %
Туристичний збір, усього	178,9	222,6	273,0	359,0	131,5
у т. ч. сплачений юридичними особами	н/д	н/д	148,5*	200,0	134,7
сплачений ФОП	н/д	н/д	124,6*	159,0	127,6
Частка ФОП у надходженнях, %	н/д	н/д	45,6	44,3	–1,3 в. п.
м. Київ	н/д	н/д	49,2	70,6	143,5
Львівська обл.	н/д	н/д	47,1	63,1	134,0
Івано-Франківська обл.	н/д	н/д	33,0	46,2	140,0
Закарпатська обл.	н/д	н/д	23,0	31,9	138,7
Частка чотирьох регіонів, %	н/д	н/д	55,8	59,0	+3,2 в. п.
Інші регіони	н/д	н/д	120,7	147,2	122,0
Міжнародна технічна допомога на розвиток туризму	н/д	н/д	26,7	126,5	474,0
Видатки місцевих бюджетів на туризм	н/д	н/д	29,0	54,9	189,3

* Розраховано за темпами приросту, наведеними ДПС; н/д – дані в джерелах відсутні.
Джерело: розраховано автором за даними [1; 2; 18].

За 2022–2025 рр. надходження туристичного збору зросли у 2,0 раза при середньорічному темпі приросту 26,1%, а у 2025 р. перевищили рівень 2024 р. на 31,5%. Водночас посилюється територіальна концентрація, зокрема чотири регіони-лідери збільшили надходження на 39,1%, решта регіонів – лише на 22,0%, унаслідок чого частка лідерів зросла з 55,8% до 59,0%. Така географія відображає переспрямування рекреаційних потоків до відносно безпечних західних областей і збереження ділової активності столиці. Для сільського зеленого туризму ці дані мають лише опосередковане значення і не відображають динаміки самого сегмента: стабільна частка ФОП (44–46%) свідчить про вагому роль малого бізнесу у сфері розміщення загалом, а зростання міжнародної технічної допомоги на розвиток туризму в 4,7 раза та видатків місцевих бюджетів на туризм на 89,3% формує фінансові передумови для запровадження цільових програм підтримки садиб.

Нормативна впорядкованість сегмента залишається низькою. У каталозі «Українська гостинна садиба» Спілки сільського зеленого туризму України станом на листопад 2025 р. представлено 47 садиб із 14 областей, яким присвоєно категорії від базової до третьої [3]. Оскільки офіційний облік загальної кількості садиб не ведеться, частку категоризованих об'єктів визначити неможливо, що

саме по собі засвідчує потребу в реєстрі суб'єктів сільського зеленого туризму. Орієнтири для оновлення стандартів задає міжнародний порядок денний. Так, 26-та сесія Генеральної асамблеї UN Tourism (Ер-Ріяд, 7–11 листопада 2025 р.), у якій взяли участь близько 160 делегацій держав-членів, зосередилася на цифровій трансформації, сталості, підтримці зайнятості та малого бізнесу [26]. Узагальнення чинників (рис. 1) і даних табл. 1 дало змогу визначити стратегічні пріоритети та ранжувати їх за критеріями реалізованості (табл. 2).

Таблиця 2. Ранжування стратегічних пріоритетів розвитку сільського зеленого туризму

Стратегічний пріоритет	Нагальність	Вартість	Строк	Ризик	Сума балів	Ранг
Нормативно-правове врегулювання та категоризація садиб	3	3	2	2	10	1
Безпекова та енергетична автономність об'єктів	3	1	2	2	8	2
Стандартизація інклюзивних послуг	2	2	2	1	7	3
Мережева кластеризація та інституційна взаємодія	2	2	1	1	6	4

Джерело: авторська оцінка.

Примітка. Правила присвоєння балів (шкала 1–3; вищий бал означає більшу доцільність першочергового запуску): нагальність – 3 = бар'єр уже блокує доступ садиб до підтримки або загрожує безпеці гостей, 2 = обмежує розвиток, але не блокує діяльність, 1 = проявиться в середньостроковій перспективі; вартість – 3 = переважно адміністративні рішення без капітальних витрат, 2 = витрати на розроблення методик, навчання та координацію, 1 = капітальні вкладення на рівні кожної садиби, що перевищують граничний грант (250 тис. грн); строк отримання перших вимірюваних результатів – 3 = до 1 року, 2 = 1–2 роки, 1 = понад 2 роки; ризик невиконання – 3 = один відповідальний виконавець і готові інструменти, 2 = потрібні узгодження кількох органів влади або зовнішнє фінансування, 1 = потрібна добровільна участь багатьох приватних суб'єктів і нові компетенції.

Ранжування відображає послідовність запуску, а не відносну цінність пріоритетів, які є взаємодоповнювальними. Першочерговим є нормативно-правове врегулювання, яке передбачає запровадження спрощеної системи обліку для власників особистих селянських господарств із забезпеченням поступової детінізації ринку без втрати фінансової стійкості мікробізнесу, а оновлення Положення про добровільну категоризацію садиб із гармонізацією його критеріїв до міжнародних стандартів відкриє доступ до програм підтримки. Другим є безпекова та енергетична автономність, що потребує регіональних програм співфінансування, пільгового кредитування, публічно-приватних партнерств і грантових вікон міжнародних донорів. Третім аспектом є стандартизація інклюзивних послуг, що передбачає розробку методичних рекомендацій та програм підвищення кваліфікації власників садиб щодо роботи з ветеранами й особами з інвалідністю [15]. Четвертим є формування мережі агротуристичних кластерів, у якій на зміну спонтанній співпраці садиб із місцевими виробниками мають прийти офіційно зареєстровані локальні туристичні організації з єдиною цифровою інфраструктурою просування крафтових брендів і маршрутів [12].

Критеріям надано рівні ваги свідомо, а стійкість ранжування перевірено аналізом чутливості [19] у чотирьох сценаріях, у кожному з яких подвоювали вагу одного критерію. За подвоєння ваги нагальності суми балів пріоритетів становлять 13, 11, 9 і 8, строку – 12, 10, 9 і 7, ризику – 12, 10, 8 і 7, тобто порядок не змінюється. Лише за подвоєння ваги вартості безпекова автономність і стандартизація інклюзивних послуг отримують однакову суму (по 9 балів) за 13 і 8 балів для першого та четвертого пріоритетів. Отже, перше й четверте місця стійкі в усіх сценаріях, а порядок другого й третього пріоритетів чутливий до ваги вартості, що обґрунтовує їх паралельний запуск за умови залучення зовнішнього фінансування. Незалежну перевірку бальних оцінок доцільно здійснити на етапі апробації механізму шляхом опитування експертів (власників садиб, представників громад, науковців) з розрахунком коефіцієнта конкордації Кендалла.

Взаємозв’язок передумов, мети, пріоритетів, інструментів та очікуваних результатів відображено в механізмі відновлення та розвитку сільського зеленого туризму (рис. 2). Запропонований механізм є концептуальною моделлю і ще не пройшов практичної апробації. Його замкненість забезпечує контур моніторингу та зворотного зв’язку: координацію виконавців на регіональному рівні доцільно покласти на структурний підрозділ з питань туризму обласної військової (державної) адміністрації, а на місцевому – на органи місцевого самоврядування та локальні туристичні організації; щорічний моніторинг індикаторів результативності (табл. 3) здійснюється за даними реєстру садиб, звітності програм підтримки та опитувань власників садиб і гостей, а за його результатами переглядаються бали ранжування, склад інструментів і обсяги фінансування. Це відповідає висновку про потребу в більш інклюзивних і партисипативних механізмах ухвалення рішень у сільському туризмі [27].

Представлений інструментарій механізму об’єднано в три групи. Фінансово-інвестиційні інструменти покликані мінімізувати капітальні ризики мікропідприємництва: регіональні програми компенсації витрат на енергоаудит, сертифікацію та безпекове облаштування, цільові пільгові мікрокредити під гарантії громад, співфінансування в межах міжнародних грантових програм. Інституційно-регуляторні інструменти спрямовані на впорядкування правового середовища: адаптивний податковий режим для особистих селянських господарств, оновлені стандарти категоризації та стимулювання створення локальних організацій з управління дестинаціями [28]. Маркетингово-цифрові інструменти з освітніми модулями, орієнтовані на конкурентоспроможність і кадровий потенціал: геоінформаційні каталоги та цифрові платформи просування, програми підготовки з інклюзивного сервісу, бренд-менеджмент сільських територій [29].

Відповідність пріоритетів інструментам, виконавцям, строкам та індикаторам результативності подано в табл. 3. Найбільш капіталомістким є другий пріоритет. Оцінку виконано для типової садиби на 3–4 номери (до 10 гостей) за таких припущень: гібридна сонячна електростанція потужністю 10 кВт «під ключ» з акумуляторами забезпечує живлення освітлення, побутової техніки, насосів і зв’язку під час відключень, а її вартість за відкритими цінами

постачальника становить близько 493 тис. грн [20]; найпростіше металеве або модульне укриття для гостей і господарів коштує 100–161 тис. грн за даними 2023 р. [21], тому з урахуванням інфляції його фактична вартість може бути вищою. Отже, базове безпекове та енергетичне облаштування однієї садиби потребує щонайменше 0,59–0,65 млн грн, що у 2,4–2,6 раза перевищує граничний розмір гранту «Власна справа» (250 тис. грн) [22].

Рисунок 2. – Механізм відновлення та розвитку сільського зеленого туризму
Джерело: розроблено автором.

Для садиб на 1–2 номери може бути достатньо станції меншої потужності та меншого укриття, тоді як для садиб на 5 і більше номерів або з басейном, лазнею чи кухнею для гостей потрібні більші потужність і місткість, тож витрати зростають. Оцінка не враховує вартості проєктування, погодження, сертифікації та регіональних відмінностей цін. Зростання наукової уваги до поєднання відновлюваної енергетики й туризму [30] підтверджує доцільність окремих фінансових інструментів енергетичної автономізації садиб, а розрив між вартістю облаштування та розміром гранту обґрунтовує поєднання грантів із пільговим кредитуванням і співфінансуванням громад та донорів.

Отримані результати узгоджуються з висновками [8] щодо зміщення туристичної активності до західних регіонів і ролі цифровізації та доповнюють їх кількісною оцінкою концентрації надходжень. На відміну від [7], де пріоритети визначено на рівні підприємницьких парадигм, у статті їх доведено до рівня

інструментів, виконавців, строків та індикаторів і ранжовано за прозорими критеріями з перевіркою стійкості.

Таблиця 3. Матриця реалізації стратегічних пріоритетів розвитку сільського зеленого туризму

Пріоритет	Ключові інструменти	Виконавці	Строк	Індикатори результативності
Нормативно-правове врегулювання і категоризація садиб	Спрощена система обліку для ОСГ; оновлення Положення про добровільну категоризацію садиб; реєстр суб'єктів СЗТ (інституційно-регуляторні)	Мінекономіки ДАРТ, ДПС, Спілка СЗТ	2027–2028	Кількість садиб у реєстрі; кількість категоризованих садиб (47 у 2025 р.)
Безпекова та енергетична автономність об'єктів	Пільгові мікрокредити під гарантії громад; регіональні програми співфінансування; грантові вікна донорів (фінансово-інвестиційні)	ОДА, органи місцевого самоврядування, банки, донори	2027–2030	Частка садиб з укриттям і автономним енергоживленням; обсяг співфінансування, млн грн
Стандартизація інклюзивних послуг	Методичні рекомендації з обслуговування ветеранів і осіб з інвалідністю; програми підвищення кваліфікації (маркетингово-цифрові, освітні)	Мінветеранів, Мінсоцполітики, ДАРТ, ЗВО	2027–2028	Кількість навчених власників садиб; кількість садиб із підтвердженою доступністю
Мережева кластеризація та інституційна взаємодія	Локальні туристичні організації та кластери; цифрові каталоги, спільні маршрути й крафтові бренди (інституційно-регуляторні, маркетингово-цифрові)	Органи місцевого самоврядування, ДАРТ, Спілка СЗТ, виробники	2027–2029	Кількість кластерів і локальних туристичних організацій; кількість садиб у цифрових каталогах

Джерело: розроблено автором.

Висновок про роль малих суб'єктів і диверсифікації в подоланні кризи збігається з результатами [10; 11], а акцент на інституційній взаємодії та участі стейкхолдерів – із підходами [12; 27]; водночас, на відміну від цих праць, участь стейкхолдерів у статті пов'язано з конкретними виконавцями і контуром моніторингу. Обмеженнями дослідження є відсутність офіційної статистики щодо кількості й доходів садиб, використання туристичного збору як опосередкованого показника, авторський характер бальних оцінок, орієнтовність оцінки витрат і концептуальний характер механізму, що не пройшов апробації.

Висновки. Обґрунтовано чотири стратегічні пріоритети розвитку сільського зеленого туризму та механізм їх реалізації. Надходження туристичного збору, використані як непрямий показник ринкового контексту, за 2022–2025 рр. зросли у 2,0 раза за посилення концентрації в чотирьох регіонах (59,0 %), тоді як категорію «Українська гостинна садиба» мають лише 47 садиб. Першочерговим є нормативно-правове врегулювання та категоризація садиб, далі – безпекова та енергетична автономність, стандартизація інклюзивних послуг і кластеризація; перше й четверте місця стійкі за зміни ваг критеріїв. Базове облаштування садиби (0,59–0,65 млн грн) у 2,4–2,6 раза перевищує граничний грант, що обґрунтовує поєднання грантів, пільгових кредитів і співфінансування. Результати можуть бути використані громадами при розробленні програм розвитку туризму.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на апробацію механізму в пілотній громаді, експертне опитування власників садиб та оцінку ефектів інструментів.

Внесок автора. *Автор самостійно провів дослідження, написав і відредагував текст.*

Фінансування. *Автор заявляє, що дослідження виконано без зовнішнього фінансування.*

Конфлікт інтересів. *Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткаченко М. В Україні надходження з туристичного збору у 2025 році зросли до 359 мільйонів. *Укрінформ*. 2026. 28 берез. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4106585-v-ukraini-nadhodzenna-z-turisticnogo-zboru-u-2025-roci-zrosli-do-359-miljoniv.html (дата звернення: 14.10.2026).

2. Державна податкова служба України. 359 млн грн туристичного збору надійшло до бюджетів громад у 2025 році. 2026. 22 січ. URL: https://kherson.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/974888.html (дата звернення: 14.10.2026).

3. Спілка сільського зеленого туризму України. Українські гостинні садиби : каталог садиб. 2025. URL: https://greentour.com.ua/en/ukrainian-guest-houses/ (дата звернення: 24.10.2026).

4. Rosalina P. D., Dupre K., Wang Y. Rural tourism: A systematic literature review on definitions and challenges. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2021. Vol. 47. P. 134–149. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.03.001 (дата звернення: 14.10.2026).

5. Бойко В., Алєщенко Л. Розвиток сільського зеленого туризму та агротуризму як стратегічний інструмент відродження сільських територій України. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 86. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-179 (дата звернення: 24.10.2026).

6. Бугіль С., Ступень Р. Роль та пріоритети сільського зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15, № 1–2. С. 70–82. DOI: https://doi.org/10.31734/agrarecon2022.01-02.070 (дата звернення: 14.10.2026).

7. Цвігун Ю., Несторишен І. Формування стратегічних пріоритетів розвитку підприємництва в сільському зеленому туризмі в контексті післявоєнного відновлення України. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. 2026. Вип. 2 (22). С. 89–102. DOI: https://doi.org/10.15330/apred.2.22.89-102 (дата звернення: 14.10.2026).

8. Ерфан В. Й., Поліщук А. В., Куць О. Б. Передумови розвитку сільського зеленого туризму: регіональний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2026. Вип. 1 (67). С. 28–36. DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).28-36 (дата звернення: 14.10.2026).

9. Грановська В., Савченко В., Кононенко Л. Методологічні аспекти дослідження корпоративного підприємництва в контексті забезпечення інноваційного розвитку. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025.

Вип. 24. С. 42–49. DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.4 (дата звернення: 14.10.2026).

10. Tomej K., Bilynets I. Large-scale tourism transformations through regeneration: A living systems perspective on tourism developments in Ukraine during the war. *Annals of Tourism Research*. 2024. Vol. 109. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2024.103856 (дата звернення: 24.10.2026).

11. Brune S., Knollenberg W., Vilá O. Agritourism resilience during the COVID-19 crisis. *Annals of Tourism Research*. 2023. Vol. 99. Art. 103538. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103538 (дата звернення: 24.10.2026).

12. Pennington-Gray L., Basurto-Cedeno E. Integrated stakeholder-centered tourism crisis. *Frontiers in Sustainable Tourism*. 2023. Vol. 2. Art. 1209325. DOI: https://doi.org/10.3389/frsut.2023.1209325 (дата звернення: 24.10.2026).

13. Liu Y.-L., Chiang J.-T., Ko P.-F. The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2023. vol. 10. Art. 137. DOI: https://doi.org/10.1057/s41599-023-01610-4 (дата звернення: 24.10.2026).

14. Kürüm Varolgüneş F., Çelik F., Del Río-Rama M. de la C., Álvarez-García J. Reassessment of sustainable rural tourism strategies after COVID-19. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. Art. 944412. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.944412 (дата звернення: 24.10.2026).

15. Domínguez Vila T., Rubio-Escuderos L., Alén González E. Accessible tourism: Using technology to increase social equality for people with disabilities. *Tourism Review*. 2025. Vol. 80, No. 9. P. 1614–1634. DOI: https://doi.org/10.1108/TR-11-2023-0812 (дата звернення: 24.10.2026).

16. Haid M., Albrecht J. N. Sustainable tourism product development: An application of product design concepts. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 14. Art. 7957. DOI: https://doi.org/10.3390/su13147957 (дата звернення: 24.10.2026).

17. Marciszewska B., Wanagos M. Development of tourism products and the concept of experience economy. *European Research Studies Journal*. 2024. Vol. 27, No. 2. P. 868–883. DOI: https://doi.org/10.35808/ersj/3823 (дата звернення: 24.10.2026).

18. Антонюк Т. Турзбір у 2024 році в Україні: надходження зросли, Київ обігнав Львівщину. *Forbes Україна*. 2025. URL: https://forbes.ua/news/turistichniy-zbir-za-2024-rik-zris-mayzhe-na-chetvert-kiiv-obignav-lvivshchinu-za-vidrakhuvannyami-19022025-27324 (дата звернення: 24.10.2026).

19. Więckowski J., Sałabun W. Sensitivity analysis approaches in multi-criteria decision analysis: A systematic review. *Applied Soft Computing*. 2023. Vol. 148. Art. 110915. DOI: https://doi.org/10.1016/j.asoc.2023.110915 (дата звернення: 24.10.2026).

20. Iskra Energy. Гібридна сонячна електростанція 10 кВт. URL: https://iskra-energy.com/products/construction-of-spp/sonyachni-elektrostantsiyi-10-kvt/gibridna-sonyachna-elektrostantsiya-10-kvt/ (дата звернення: 24.10.2026).

21. Бомбосховище під ключ: скільки це коштуватиме та які є варіанти. *Finance.ua*. 2023. 10 лип. URL: https://finance.ua/ua/goodtoknow/bomboshovyshe-pid-klucz (дата звернення: 24.10.2026).

22. Міністерство економіки України. «Власна справа»: 15 000 українців зможуть взяти гранти на розвиток свого бізнесу у 2025 році. 2025. 24 січ. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/e6dbe2fa-9825-47cf-bb69-cede0e1d677c (дата звернення: 24.10.2026).

23. Кожухівська Р. Б., Саковська О. М. Інноваційні форми рекреаційної діяльності в сільському (зеленому) туризмі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 8. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-8-9110 (дата звернення: 24.10.2026).

24. Любохинець Л. С., Поплавська О. В. Сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму: світова та національна практика. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2026. № 8 (223). DOI: https://doi.org/10.20998/2313-8890.2026.08.20 (дата звернення: 24.10.2026).

25. Литвин О. В. Сучасні тенденції управління туристичною діяльністю в Україні. *Інтелект XXI*. 2023. № 1. С. 21–25. DOI: https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.4 (дата звернення: 24.10.2026).

26. Saudi Press Agency. UN Tourism 26th General Assembly kicks off in Riyadh. 2025. 7 листоп. URL: https://www.spa.gov.sa/en/N2438631 (дата звернення: 24.10.2026).

27. Reina-Usuga L., Camino F., Gómez-Casero G., Jara Alba C. A. Rural tourism initiatives and their relationship to collaborative governance and perceived value: A review of recent research and trends. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2024. Vol. 34. Art. 100926. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100926 (дата звернення: 24.10.2026).

28. Петрова Н. О., Сорока Ю. С. Організаційно-правове регулювання сталого та соціального розвитку сільських територій та громад завдяки туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 2, № 91. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.32 (дата звернення: 24.10.2026).

29. Худоба Т. В. Інноваційний розвиток сільського туризму у Волинській області як чинник модернізації туристичної галузі. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 82. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-95 (дата звернення: 24.10.2026).

30. Jiménez-Islas D., Pérez-Romero M. E., Álvarez-García J., Del Río-Rama M. de la C. Mapping scientific knowledge of renewable energy and tourism. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, No. 15. Art. 6356. DOI: https://doi.org/10.3390/su16156356 (дата звернення: 24.10.2026).

REFERENCES

1. Tkachenko M. (2026, March 28). V Ukraini nadkhodzhennia z turystychnoho zboru u 2025 rotsi zrosly do 359 milioniv [In Ukraine, tourist tax revenues in 2025 grew to 359 million]. *Ukrinform*. Available at: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4106585-v-ukraini-nadhodzenna-z-turisticnogo-zboru-u-2025-roci-zrosli-do-359-miljoniv.html (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

2. State Tax Service of Ukraine. (2026, January 22). *359 mln hrn turystychnoho zboru nadiishlo do biudzhetiv hromad u 2025 rotsi* [UAH 359 million of tourist tax was

received by community budgets in 2025]. Available at: https://kherson.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/974888.html (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

3. Union of Rural Green Tourism of Ukraine. (2025). *Ukrainski hostynni sadyby: kataloh sadyb* [Ukrainian guest houses: Catalogue of guest houses]. Available at: https://greentour.com.ua/en/ukrainian-guest-houses/ (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

4. Rosalina P. D., Dupre K., & Wang Y. (2021). Rural tourism: A systematic literature review on definitions and challenges. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, vol. 47, pp. 134–149. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.03.001 (accessed October 14, 2026).

5. Boiko V., & Alieshchenko L. (2026). Rozvytok silskoho zelenoho turyzmu ta ahroturyzmu yak stratehichnyi instrument vidrodzhennia silskykh terytorii Ukrainy [Development of rural green tourism and agritourism as a strategic tool for the revival of rural areas of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 86. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-179 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

6. Buhil S., & Stupen R. (2022). Rol ta priorytety silskoho zelenoho turyzmu v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku silskykh terytorii [The role and priorities of rural green tourism in the socio-economic development of rural areas]. *Ahrarna ekonomika*, vol. 15, no. 1–2, pp. 70–82. DOI: https://doi.org/10.31734/agrarecon2022.01-02.070 (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

7. Tsvihun Yu., & Nestoryshen I. (2026). Formuvannia stratehichnykh priorytetiv rozvytku pidpryiemnytstva v silskomu zelenomu turyzmi v konteksti pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Formation of strategic priorities for the development of entrepreneurship in rural green tourism in the context of Ukraine's post-war recovery]. *Aktualni problemy rozvytku rehionalnoi ekonomiky*, no. 2(22), pp. 89–102. DOI: https://doi.org/10.15330/apred.2.22.89-102 (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

8. Erfan V. Y., Polishchuk A. V., & Kuts O. B. (2026). Peredumovy rozvytku silskoho zelenoho turyzmu: rehionalnyi aspekt [Prerequisites for the development of rural green tourism: Regional aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, no. 1(67), pp. 28–36. DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).28-36 (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

9. Hranovska V., Savchenko V., & Kononenko L. (2025). Metodolohichni aspekty doslidzhennia korporatyvnoho pidpryiemnytstva v konteksti zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku [Methodological aspects of researching corporate entrepreneurship in the context of ensuring innovative development]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Ekonomika*, no. 24, pp. 42–49. DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.4 (accessed October 14, 2026) [in Ukrainian].

10. Tomej K., & Bilynets I. (2024). Large-scale tourism transformations through regeneration: A living systems perspective on tourism developments in Ukraine during the war. *Annals of Tourism Research*, vol. 109. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2024.103856 (accessed October 24, 2026).

11. Brune S., Knollenberg W., & Vilá O. (2023). Agritourism resilience during the COVID-19 crisis. *Annals of Tourism Research*, vol. 99, art. 103538. DOI: https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103538 (accessed October 24, 2026).

12. Pennington-Gray L., & Basurto-Cedeno E. (2023). Integrated stakeholder-centered tourism crisis. *Frontiers in Sustainable Tourism*, vol. 2, art. 1209325. DOI: https://doi.org/10.3389/frsut.2023.1209325 (accessed October 24, 2026).

13. Liu Y.-L., Chiang J.-T., & Ko P.-F. (2023). The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*, vol. 10, art. 137. DOI: https://doi.org/10.1057/s41599-023-01610-4 (accessed October 24, 2026).

14. Kürüm Varolgüneş F., Çelik F., Del Río-Rama M. de la C., & Álvarez-García J. (2022). Reassessment of sustainable rural tourism strategies after COVID-19. *Frontiers in Psychology*, vol. 13, art. 944412. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.944412 (accessed October 24, 2026).

15. Domínguez Vila, T., Rubio-Escuderos L., & Alén González E. (2025). Accessible tourism: Using technology to increase social equality for people with disabilities. *Tourism Review*, vol. 80, no. 9, pp. 1614–1634. DOI: https://doi.org/10.1108/TR-11-2023-0812 (accessed October 24, 2026).

16. Haid M., & Albrecht J. N. (2021). Sustainable tourism product development: An application of product design concepts. *Sustainability*, vol. 13, no. 14, art. 7957. DOI: https://doi.org/10.3390/su13147957 (accessed October 24, 2026).

17. Marciszewska B., & Wanagos M. (2024). Development of tourism products and the concept of experience economy. *European Research Studies Journal*, vol. 27, no. 2, pp. 868–883. DOI: https://doi.org/10.35808/ersj/3823 (accessed October 24, 2026).

18. Antoniuk T. (2025). Turzbir u 2024 rotsi v Ukraini: nadkhodzhennia zrosly, Kyiv obihnav Lvivshchynu [Tourist tax in 2024 in Ukraine: Revenues grew, Kyiv overtook Lviv region]. *Forbes Ukraina*. Available at: https://forbes.ua/news/turistichniy-zbir-za-2024-rik-zris-mayzhe-na-chetvert-kiiv-obignav-lvivshchinu-za-vidrakhuvannyami-19022025-27324 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

19. Więckowski J., & Sałabun W. (2023). Sensitivity analysis approaches in multi-criteria decision analysis: A systematic review. *Applied Soft Computing*, vol. 148, art. 110915. DOI: https://doi.org/10.1016/j.asoc.2023.110915 (accessed October 24, 2026).

20. Iskra Energy. (n.d.). *Hibrydna soniachna elektrostantsiia 10 kVt* [Hybrid solar power plant 10 kW]. Available at: https://iskra-energy.com/products/construction-of-spp/sonyachni-elektrostantsiyi-10-kvt/gibridna-sonyachna-elektrostantsiya-10-kvt/ (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

21. Finance.ua. (2023, July 10). *Bomboshovyshche pid kliuch: skilky tse koshtuvatyme ta yaki ye varianty* [Turnkey bomb shelter: How much it will cost and what options are available]. Available at: https://finance.ua/ua/goodtoknow/bomboshovyshe-pid-klucz (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

22. Ministry of Economy of Ukraine. (2025, January 24). *"Vlasna sprava": 15 000 ukraintsiv zmozhut vziaty hranty na rozvytok svoho biznesu u 2025 rotsi* ["Own

Business”: 15,000 Ukrainians will be able to receive grants for business development in 2025]. Available at: https://me.gov.ua/News/Detail/e6dbe2fa-9825-47cf-bb69-cede0e1d677c (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

23. Kozhukhivska R. B., & Sakovska O. M. (2023). Innovatsiini formy rekreatsiinoi diialnosti v silskomu (zelenomu) turyzmi [Innovative forms of recreational activity in rural (green) tourism]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal “Internauka”. Seriia: Ekonomichni nauky*, no. 8. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-8-9110 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

24. Liubokhynets L. S., & Poplavska O. V. (2026). Suchasni tendentsii rozvytku silskoho zelenoho turyzmu: svitova ta natsionalna praktyka [Current trends in the development of rural green tourism: Global and national practice]. *Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 8(223). DOI: https://doi.org/10.20998/2313-8890.2026.08.20 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

25. Lytvyn O. V. (2023). Suchasni tendentsii upravlinnia turystychnoiu diialnistiu v Ukraini [Current trends in tourism management in Ukraine]. *Intelekt XXI*, no. 1, pp. 21–25. DOI: https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.4 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

26. Saudi Press Agency. (2025, November 7). UN Tourism 26th General Assembly kicks off in Riyadh. Available at: https://www.spa.gov.sa/en/N2438631 (accessed October 24, 2026).

27. Reina-Usuga L., Camino F., Gómez-Casero G., & Jara Alba C. A. (2024). Rural tourism initiatives and their relationship to collaborative governance and perceived value: A review of recent research and trends. *Journal of Destination Marketing & Management*, vol. 34, art. 100926. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100926 (accessed October 24, 2026).

28. Petrova N. O., & Soroka Yu. S. (2025). Orhanizatsiino-pravove rehuliuvannia staloho ta sotsialnoho rozvytku silskykh terytorii ta hromad zavdiaky turyzmu [Organizational and legal regulation of sustainable and social development of rural areas and communities through tourism]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo*, vol. 2, no. 91. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.32 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

29. Khudoba T. V. (2025). Innovatsiinyi rozvytok silskoho turyzmu u Volynskii oblasti yak chynnyk modernizatsii turystychnoi haluzi [Innovative development of rural tourism in Volyn region as a factor in the modernization of the tourism industry]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 82. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-95 (accessed October 24, 2026) [in Ukrainian].

30. Jiménez-Islas D., Pérez-Romero M. E., Álvarez-García J., & Del Río-Rama M. de la C. (2024). Mapping scientific knowledge of renewable energy and tourism. *Sustainability*, vol. 16, no. 15, art. 6356. DOI: https://doi.org/10.3390/su16156356 (accessed October 24, 2026).